

29 January, 2021

Coventry, United Kingdom

**THE DRIVING FORCE OF SCIENCE AND
TRENDS IN ITS DEVELOPMENT**

I International Scientific and Theoretical Conference

VOLUME 3

Coventry, 2021

Chairman of the Organizing Committee: Holdenblat M.

Responsible for the layout: Bilous T.

Responsible designer: Bondarenko I.

- T 44 **The driving force of science and trends in its development:** collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 3), January 29, 2021. Coventry, United Kingdom: European Scientific Platform.

ISBN 978-1-63752-711-5

DOI 10.36074/scientia-29.01.2021.v3

Papers of participants of the I International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference «The driving force of science and trends in its development», held on January 29, 2021 in Coventry are presented in the collection of scientific papers.

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences and registered for holding on the territory of Ukraine in UKRISTEI (Certificate № 32 dated 18 Lanuary 2021).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

UDC 001 (08)

© Participants of the conference, 2021

© Collection of scientific papers «SCIENTIA», 2021

© European Scientific Platform, 2021

ISBN 978-1-63752-711-5

ОБРЯДИ ІНІЦІАЦІЇ У КАЗКАХ ЕММИ АНДІЄВЬКОЇ Деркачова О.С.	61
ОРФОЕПІЧНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ Гавриляк Л.С.	64
ПРЕСКРИПТИВНА І ДЕСКРИПТИВНА НОРМА : СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЗМІ) Заєць В.Г.	65
СВОЄРІДНІСТЬ ЕСКАПІЗМУ У «THREE MEN IN A BOAT» ДЖ. К. ДЖЕРОМА Синельникова І.С., Кривенко О.В.	68
ФОНЕТИЧНІ, ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ШВЕДСЬКОЇ МОВИ НА ТЕРИТОРІЇ ФІНЛЯНДІЇ Лисенчук Н.С.	71
ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В АВТОРСЬКИХ СВІТАХ: ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ Негрич Н.Д.	74
ЧАСТКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ТИПІВ РЕЧЕННЯ У ТВОРЧОСТІ В. ШОВКОШИТНОГО Вільчинська Т.П., Вільчинський О.К.	79
SECTION 27. PHILOSOPHY AND POLITICAL SCIENCE	
ПАРАДИГМА ПЛАТОНА – ОСНОВА ДЛЯ ПОБУДОВИ МИСЛЕННЄВИХ КОНСТРУКЦІЙ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ Шувалов В.С.	85
РОЛЬ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ Сапелкіна З.П., Сапелкін Ю.В.	87
SECTION 28. PEDAGOGY AND EDUCATION	
ADVANTAGES OF USING THREE-DIMENSIONAL VISUAL VIEWS IN TEACHING THE SUBJECT “DESCRIPTIVE GEOMETRY” Arziyev S.S.	92
APPLICATION OF SMART-TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS IN THE ERA OF SARS-CoV-2 PANDEMIC Nykyporets S.	94

Заєць Валентина Григорівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови Інституту філології
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

ПРЕСКРИПТИВНА І ДЕСКРИПТИВНА НОРМА: СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЗМІ)

Прийнято вважати, що публіцистичний стиль став основою вироблення норми української мови та її кодифікації. Сектор засобів масової інформації відображає динаміку суспільно-політичного життя, процеси державотворення та впливає на вироблення мовної норми, її усталеність, стійкість. Тоді як словотворчі засоби підсилюють процес зростання словникового складу української мови, його кодифікації.

Прикметно, що сектор засобів масової інформації привертає увагу лінгвістів, зокрема К. Городенську, Є. Карпіловську, С. Єрмоленко, О. Стишова, О. Тараненка, Л. Кислюк, А. Нелюбу, М. Навальну, Т. Коць та ін. з огляду на мовну норму, її реалізацію у практиці сектору медіа.

Аналіз текстового ресурсу повідомлень публіцистики дає можливість з'ясувати особливості функціонування прескриптивної та дескриптивної мовної норми, водночас фіксує продуктивні словотвірні типи, а також виділяє частотність відхилення від норми.

Фактичним матеріалом дослідження стали публікації газетних видань періоду 2015-2020 рр. у таких часописах: «Слово Просвіти», «Літературна Україна», «Україна молода», «Вечірній Київ» тощо.

Як відомо, медійні видання не лише повідомляють фактичний матеріал суспільно-політичного, економічного життя, а й показують тенденції продукування номенів на позначення осіб-виконавців, учасників-фігурантів, які залишаються в центрі уваги інформаційного сповіщення. Активізація громадського та суспільно-політичного життя вплинула на зростання продуктивності словотвірного типу іменників на позначення осіб, які стали носіями певних процесуальних ознак, учасниками, авторами політичних ідей питома українським суфіксом **-ець**, на зразок: *державець, держслужбовець, марафонець, переможець*.

Водночас зауважимо, що в індивідуальних мовних практиках журналістів помічаємо використання запозичених лексем з афіксами **-атор, -ор, -ер**, на зразок: *організатор, тріумфатор, фінішер*. Пор.: «...» з турніру позапляховиків вибули одразу двоє володарів чемпіонських титулів – переможець 2015 року Нассер Аль-Аттія та тріумфатор 2010-го Карлос Сайнс-старший; *Фінішер «триколірних» Антон Бібіков, який після останнього вогневого рубежу мав 14 секунд переваги на скандинавом, на заключних метрах гонки просто «став», не витримавши високого темпу перегонів* (УМ, 13–14.01.2017).

На наше переконання, доречним було б використання продуктивного афікса **-увальник** – «*фінішувальник*» – від мотивувальної основи дієслова *фінішувати*, так само *тріумфувальник* – *тріумфувати*.

Помічаємо у практиці мовлення різні тенденції у ставленні до літературної норми: з одного боку, фіксуємо прагнення до «усвідомлення її обов'язковості на тлі сучасних процесів розхитування мовної норми», а з іншого боку, очевидним є «хаотичне використання мовних правил, яке може бути порушенням мовної норми як засіб епатажності, привертання уваги до висловленого» [5, с. 23].

Як бачимо з досліджуваних матеріалів засобів масової інформації, що процес автохтонізації забезпечив не лише відмежування, а й блокування афіксів **-чик, -щик**, повернувши питома українські суфікси **-альник-, -ик-, -ник**, на зразок: *уболівальник*,

постачальник, радійник, розробник, розпорядник. Проте в газетних публікаціях, зокрема спортивної тематики, зафіксовано вживання іменника з суфіксом **-щик**, на зразок: *гонщик*. Пор.: <...> *на дев'ятій гонщиках не вийшли через зсуви трунту, що стали наслідком потужних дощів* (УМ, 13-14.01.2017).

Таке існування заблокованого мовною системою афікса **-щик** в узусі є результатом нехтування прескриптивною нормою, а подекуди й підтримкою дескриптивної норми. Натомість у практиці мовної спільноти помічаємо деривати на позначення осіб, які є учасниками перегонів, з автохтонними афіксами **-ець, -ник**, на зразок: *скорогінець, перегінник, перегінець*.

Згідно з поглядами К. Городенської, Є. Карпіловської, О. Стишова, О. Тараненка, Л. Кислюк та ін., на сучасному етапі важливим є відмежування від словотвірних типів на **-ачий, -ячий, -учий, -ючий**, натомість прерогативність мають зберігати автохтонні афікси [1, 59–60; 7, 141; 3, 60; 6, 35–88]. Зокрема, Є. Карпіловська зазначає про дотримання словотвірної норми у процесі спілкування, застерігає від уникнення аномальних відхилень, що може призвести до «мовного хаосу, навіть до розпаду єдиної мови, а неврахування потреби суспільної практики спричинюється до утворення прірви між реальним станом мови і літературною мовою, як її уявляють учені» [2, с. 43]. Л. Кислюк доводить, що в узусі помічаємо «протилежні тенденції: витіснення та існування активних дієприкметників» [3, с. 60]. Відновлювання відбувається засобами синонімії, афіксами **-н-, -льн-**.

Проте в журналістській практиці ще й досі фіксуємо послуговування активними дієприкметниками на **-юч, -ущ**. Пор.: *Які об'єднуючі і роз'єднуючі настрої мешканців Щастя* (СП, 18–24. 12. 2014); *Невмирущий форпост козацької слави* (СП, 16–22. 10. 2014); *Вражаючим прикладом цього може служити історія Першої світової війни (у 1918–1939 рр.) цілком справедливо іменовано у світі Великою* (УС, 7–13. 10. 2015); *Попри пануючий повсюди передсвятковий настрій, можливостей упівсили провести кінцівку календарного року в лідерів чоловічої суперліги не було* (УМ, 28. 12. 2016); *За два роки у столиці відновили майже 2000 місць у працюючих дитячих садках* (ВК, 15. 12. 2016); *Другу поспіль естафетну гонку Кубка світу наші стріляючі лижники завершили на четвертому місці* (УМ, 13-14.01.2017). У зв'язку з цим є підстави вважати про нестабільність дескриптивної норми, що є результатом відхилення від автохтонних афіксів української літературної мови.

Дискусійним видається питання щодо найменування осіб «за місцем народження, проживання на певній території». Вдалося зафіксувати в мові преси назви осіб, що ілюструють слабкість норми, на зразок: *скандинав*. Натомість прескриптивна норма рекомендує вживання афікса **-ець, -анин, -чанин**, що цілком обґрунтовує назву жителя – *скандинавець*.

Водночас фіксуємо приклади прескриптивної норми в називанні осіб, на зразок: *британець, голландець, іспанець, катарець*. Пор.: *Катарець на третьому етапі припустився помилки, котра призвела до невідновлювальних руйнувань підвіски його «Тойоти»* (УМ, 13–14.01.2017); *Іспанець «загнав» свій «Пежо» наступного дня, коли на його французькому «залізному коні» повністю відмовила коробка передач, <...>* (УМ, 13–14.01.2017).

Отже, можна констатувати, що в мові української періодики ще трапляються утворення з афіксами, що послаблюють національну граматичну норму. Потребують ґрунтовного аналізу лексеми з іншомовними афіксами, пошуки вдалих питомих відповідників, які не порушують структурні особливості рідної мови.

Список використаних джерел:

1. Городенська К. Г. Нові явища та процеси в українськомовному словотворенні : динаміка чи деструкція словотвірних норм. *Українська мова*. 2013. №2. С. 3–9.

2. Карпіловська Є. А. Норма в сучасному українському словотворенні: зразок і реальність. *Культура слова*. 2011. № 74. С. 43–51.
3. Кислюк Л. П. Сучасна словотвірна норма української мови: мовна практика та кодифікація. *Українська мова*. 2012. № 1. С. 52–66.
4. Коць Т. А. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі : монографія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Логос, 2010. 303 с.
5. Літературна норма і мовна практика / С. Я. Єрмоленко та ін. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : 2013. 320 с.
6. Стишов О. А. Українська лексика ХХ століття: (на матеріалі засобів мас. інформації) : монографія / за ред. В.О. Винника. Київ : Пугач, 2005. 388 с.
7. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ – ХХІ ст.) : монографія / Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2015. 248 с.